

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII”, asociațiune de institute financiare ca însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA” sunt:

Agricola (Ecica), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală, Arpașul-inf.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare, (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chiseteiana, Codreana, Codrul (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Concordia (Gherla), Cordiana, Coroana (Bistrița), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Drăganul, Dunăreana, Economia (Cohalm), Economul, Făgețana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Hațegana, Însoțire de credit (Veștem), Institut de credit (Mehadia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul, (Sângiorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Ighiu), Iulia, Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Luceafărul, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurașana, Nădlăcana, Negoitul, Noiana, Olteana, Oraviciană, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăștur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul-săsesc), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Silvania, Someșana, Speranța (Fosman), Steaua, Șercăiana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Târnavăneana, Timișana, Țibleșana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sânmartin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgheana, Zorile.

Abonamentul:

pe 1 an K 20.—, pe 1/2 an K 10.—

Redactor responsabil:

CONSTANȚIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:

de spațiul unui cm² câte 15 fileri.

Revizorii-experti.

II.

În anul 1906 s'a început — prin coloanele «Revistei Economice» — o întinsă și însuflețită propagandă, în scop de a înființa o asociațiune a băncilor române, în conformitate cu dispozițiunile legii comerciale, așa precum ceruse Conferența directorilor noștri de bancă dela 23 August 1905. Înființarea asociațiunii legale avea de scop crearea condițiilor necesare — în prima linie a unei sancțiuni — pentru introducerea în mod obligator a controlului extern și independent. Pentru această idee s'a scris și s'a agitat luni de-arândul.¹

Chestiunea controlului eră considerată ca cheia, care va deslegă toate problemele pentru dezvoltarea și consolidarea băncilor noastre. Tocmai de aceea în proiectul de statute, elaborat pe seama înființării reuniuni, s'au luat, ce privește controlul, astfel de dispozițiuni, încât scopul avut în vedere să poată fi ajuns. Astfel s'a proiectat un control obligator prin dispozițiunea, în sensul căreia fiecare institut, membru al reuniunii, să fie dator a se supune unei revizuri temeinice prin revizorii-experti, cel puțin la doi ani odată. Controlul nu s'a limitat în nici o privință și revizuirea avea să se extindă atât asupra aparatului tehnic, cât și administrativ. În sfârșit s'a proiectat — pentru a se asigura independența controlului — că revizorul-expert nu poate să aibă nici un fel de legătură directă cu institutul, la care e chemat sau emis să revideze.

Dispozițiunea din urmă s'a luat din necesitatea, de a delătura un inconvenient, observat în trecut, adecă până când controlul a fost numai facultativ. S'a observat anume, că băncile chemau de preferință, ca revizor-expert pe câte un specialist, care eră totodată și membru în direcțiunea sau comitetul de supraveghiere al lor. Iar intrucât în organele lor nu aveau un astfel de membru, căutau să și-l aleagă. Prin această procedură se făcea iluzorie a treia condițiune a controlului: independența lui. Revizorul-expert nu eră o persoană independentă de organele conducătoare ale singuraticilor institute.

Proiectul de statute cu dispozițiunile sale, referitoare la controlul obligator extern și independent a fost trimis, în Nov. 1906, tuturor băncilor românești, să-l studieze și să se pronunțe asupra lui. Băncile l-au acceptat aproape fără schimbări. Cu toate acestea Conferența a V-a a directorilor de bancă, ținută la 26 Dec. 1906 în Sibiu,¹ căreia i s'a prezentat proiectul spre a-l stabili definitiv, a delăturat dispozițiunea, după care un revizor-expert nu putea să aibă legături directe cu institutul de revidat. Astăzi — după doisprezece ani — putem spune fără rezerve, că aceasta s'a întâmplat în urma agitațiilor unor specialiști, interesați ca membri în direcțiunile și comitetele de supraveghiere a mai multor bănci.

Dispozițiunile mai însemnate cu privire la control, cuprinse în statutele acceptate pentru înființarea reuniune a băncilor noastre, proiectată ca însoțire sub numirea de «Solidaritatea», au fost cele ce urmează.

1. Ad scopul însoțirii:

«Va stabili norme generale unitare în cece privește contabilitatea, controlul trebuincios și

¹ Vezi «Rev. Economică» Nrii 19—25, 28—29 și 31—33 din 1906.

¹ Pentru actele acestei Conferențe a se vede Nr. 2 ex. 1907 al «Rev. Econ.»

bunul mers al afacerilor administrative ale băncilor»;

»va supune la control periodic contabilitatea și administrațiunea băncilor însoțite prin revizori-experti, instituți anume spre acest scop» (§ 4).

2. Ad datorințele membrilor:

«Să se supună cel puțin odată la doi ani unei revizii temeinice prin revizori-experti ai însoțirii;

«revizuirile se fac prin revizori-experti după norme și reguli, cari se vor stabili prin un regulament special;

«funcționarii, direcțiunea și comitetul de supraveghiere dela institutul de sub revizuire sunt datori a pune la dispoziția revizorilor toate registrele, actele și datele necesare și de a le da toate deslușirile, ce le-ar cere» (§ 13).

3. Ad revizorii-experti:

«Cercul de activitate al revizorilor-experti, drepturile și datorințele lor, se normează printr'un regulament special, stabilit de direcțiune;

«revizorii trebuie să facă raport direcțiunii și comitetului de supraveghiere al institutului revidat, raport, care să conțină observările lor și eventualele îndreptări de făcut; totasemenea au să înainteze un astfel de raport și direcțiunii însoțirii; aceștia din urmă însă numai cu învoirea și între limitele, în cari consimte direcțiunea și comitetul de supraveghiere ale institutelor interesate;

«fiecare institut are drept să ceară pentru revizuirile sale un expert, pe care îl poate numi singur¹ sau poate lăsa să-l numească direcțiunea însoțirii» (§ 48).

Dispozițiunile acestea au fost acceptate fără modificări și de adunarea generală de constituire a «Solidarității», ținută la 16 Iulie 1907.² Pe baza lor și-a luat începutul la noi, controlul obligator și extern.

Prin înființarea «Solidarității», chestiunea controlului era pusă în mâna direcțiunii noiei însoțiri. Ea avea să facă propuneri pentru numirea revizorilor, să pregătească regulamentul special pentru activitatea acestora; să supravegheze ca băncile să se supună regulat revizuirilor și să iee toate măsurile de lipsă ca noua instituțiune a revizorilor-experti să se desvoalte și întărească. Cu alte cuvinte soarta controlului obligator și extern atârna dela felul cum direcțiunea «Solidarității» avea să-și facă datorința.

Direcțiunea «Solidarității», imediat după constituirea însoțirii, în ședința sa dela 16 Iulie 1907, a numit opt revizori-experti în persoanele d-lor: Sava Raicu, secretarul «Victoriei»; Iosif Lissai, șef-contabilul «Albinei»; Dom. Rațiu și Ioan Vătășan, contabili la centrala «Albinei»; Iosif Oncoiu, șef-contabil la filiala «Albinei» din Brașov; Iosif Diamandi, șef-contabil la «Bihoreana»; Ioan Perian, șef-contabil la «Oraviana» și Aurel Șuluțiu, secretar la «Nădlăcana».

¹ Din acest §, Conferența dela 26 Dec. 1906 a delăturat următorul text: «in cazul prim numitul revizor nu e permis să aibă nici o legătură directă cu institutul respectiv».

² Vezi «Rev. Econ.» Nrii 29—35 din 1907.

Greșala făcută de Conferența dela 26 Dec. 1906 prin delăturarea dispozițiunii după care revizorul-expert nu putea avea nici o legătură directă cu institutul de revidat a eșit la iveală în primăvara anului 1908, când s'au făcut primele revizuri în sensul statutelor «Solidarității», Din cinsprezece bănci, cari și-au supus încheierile la revizuri, 9 au chemat revizori, ce ocupau loc în direcțiunile resp. comitetelor lor de supraveghiere. In aceste cazuri revizorii-experti își confirmau, în această calitate, propriile lor bilanțuri. Controlul nu mai eră deci nici extern, nici independent.

Contra acestei anomalii a pășit cu toată energia «Revista Economică»,¹ care arată, că în dispozițiunea, delăturată de Conferența din 26 Decembrie 1906, s'a cuprins un principiu de supremă importanță pentru controlul extern și independent de conducerea băncilor și care nu trebuia abandonat. Ea cerea deci, ca chestiunea să fie revăzută și rezolvită în modul cel mai radical. Față de această ținută intransigentă a «Revistei Economice», a pășit chiar biroul «Solidarității», care prin președintele direcțiunii, Dl Part. Cosma și secretarul însoțirii, dl Dom. Rațiu — au luat în apărare starea creată, declarând,² că nu se poate decretă incompatibilitatea între funcțiunea de revizor-expert și membru în direcțiune sau comitet de supraveghiere.

Dar cu toată intervenirea din oficiu a biroului «Solidarității», conducerea băncilor noastre începea să se convingă tot mai mult de dreptatea punctului de vedere, reprezentat la «Revista Economică». Numărul băncilor, cari apelau la revizori independenți creștea față de trecut. Astfel în primăvara anului următor, 1909, din 26 de institute, cari s'au supus revizurii numai șapte au mai apelat la revizori, cari aveau legături directe cu ele. Celelalte 19 au fost revidate de revizori absolut independenți.

Tot ca un moment de aprețiere a punctului de vedere, reprezentat de «Rev. Econ.» amintim faptul, că Direcțiunea «Solidarității» în raportul său către prima adunare generală, ținută la 31 Mai 1909 în Seliște, a considerat ca revidate numai institutele, cari au avut revizorii independenți.³

Intre cele două păreri divergente, în scurt timp, a eșit total învingător punctul de vedere reprezentat de «Revista Economică», la care aderă și noul secretar al «Solidarității», ce succedase pe Dl Dom. Rațiu. — Noul secretar a căutat să repare aceea ce stricase Conferența dela 26 Decembrie 1906, ceea-ce a și succes prin unele dispozițiuni luate în «Regulamentul pentru revizorii experti ai «Solidarității»,⁴ al cărui proiect a fost lucrat de dânsul și în care a căutat să asigure independența controlului, așa precum se plănuse în proiectul de statute original. A făcut

¹ Vezi Rev. Econ. pag. 33, 70 și 106 din 1908.

² Vezi «Rev. Econ.» pag. 106 din 1908.

³ Vezi st. 21 al, «Rev. Econ.» din 1909.

⁴ Vezi «Rev. Econ.» pag. 261 din 1909.

aceasta prin dispozițiunea cuprinsă în §-ul 7 al Regulamentului pentru revizorii experți și care e de următorul cuprins:

«Revizorii experți se aleg pe timp nedeterminat și numărul lor variaza după trebuință. Ei pot însă funcționa, în această calitate, numai la astfel de instituite, la care se pot prezenta, ca organe independente și externe. Astfel ei nu vor putea fi revizori-experti pentru instituitele, cărora aparțin, ca membri de direcțiune, de comitet de supraveghiere sau ca funcționari, tot asemenea nu pot funcționa ca revizori-experti de două ori după olaltă la unul și același instituit».

Va să zică, după ce dreptul băncilor asigurat prin statutele «Solidarității» de a-și putea alege singura persoana revizorului-expert nu mai putea fi alterat, direcțiunea însoțirii a rezolvit chestiunea incompatibilității, excepționate de «Revista Economică», prin aceea, că a luat dreptul revizorilor de a face revizii la instituitele, la care aparțin ca membri în direcțiune, comitetul de supraveghiere sau ca funcționar. Cu aceasta independența controlului a devenit garantată și de aci înainte se începe la băncile noastre *era controlul obligator, extern și independent*.

Un scriitor maghiar despre Wilson.

Într'un număr al ziarului budapestan «Az Ujság» (Nr. 50 din 8 Martie 1914) scriitorul maghiar *Dr. Neményi Bertalan* a publicat sub titlul: «Misiunea lui Wodrow Wilson» următorul articol:

«Dacă soarta ne-a dat pe un *Washington*, ca să pună bază Statelor unite din America; dacă a dat Americii pe un *Jefferson*, ca ideile democrației să le traducă în țara aceasta în realitate vie; dacă dârnicia sorții ne-a cinstit cu un *Lincoln*, ca să consolideze statele noastre pe vecie prin legăturile indisolubile ale unității și frăției: acum statul New Jersey roagă conventul de candidare, să dea națiunii pe *Wodrow Wilson*, ca să poată deschide din nou pe seama tuturor locuitorilor țării porțile libertății de a se validă în mod egal».

A fost incontestabil un pas îndrăzneț din partea reprezentantului din New Jersey, ca în fața adunării pentru candidarea prezidentului să recomande pe un om cu totul necunoscut în forul politice naționale, pe unul plecat de curând dela catedra universitară, lângă care își petrecuse viața, și să-l așeze dintr'odată pe mărețul pedestal al unui *Washington* și al unui *Lincoln*. Și dacă *Wilson* nu ar fi fost în stare a suporta această asemănare, măsura pe care cei mai înflăcărați aderenți ai lui s'au încumătat a i-o aplica, l-ar fi sdrobit, l-ar fi răpus prin dimensiunile ei. Dar națiunea americană a crezut în acest filozof liniștit și retras, în «dascălul dela Princeton», în *Wodrow Wilson*. Națiunea a crezut în el și l-a ales ca cel dintâi funcționar al său, fiindcă scrierile lui pline de revelațiuni și de noutăți, cuvântările lui isvorite din

sinceritatea-i curată ca cristalul și cărările neobicinuit de îndrăznețe alei scurtei lui guvernări în New Jersey indicau într'ansul pe bărbatul providențial. După *Roosevelt*, prezidentul de reclamă și după *Taft*, cetățenii Statelor unite doriau foarte mult să aibă un prezident serios, chibzuit și activ, care să poată lua conducerea în lupta cea mare *economică-politică*, a cărei amânare ar fi însemnat nimicirea strălucitelor favoruri de odinioară ale Americii, și a idealurilor ei democratice, cari luminau ca niște facile.

Căci în istoria Americii, ca și în istoria altor națiuni au fost epoce în cari pasivitatea declarată a unui *Taft* ar fi fost admisibilă sau, în unele privințe, chiar de dorit în conducerea guvernamentului. Relațiuni economice stabile pretind susținerea neschimbată a ordinei legale, căci legile nu pot da direcțiunea, ci numai expresiunea situației economice existente. Însă America a fost împinsă, prin evoluția ultimelor decenii, în referințe cu totul contrare. Echilibrul economic și social al națiunii s'a clătinat tare. Baza, pe care s'a clădit odinioară minunata cultură economică a Americii, s'a sdruncinat cu totul; a trecut prin schimbări radicale situația, a cărei fidelă reoglandare fusese odinioară, înainte cu aproape un secol și jumătate, constituția Statelor Unite. *In locul concurenței libere a urmat dominațiunea monopolurilor și prin aceasta toate instituțiunile legale ale Uniunii, cari porneau din premisa liberei concurențe, s'au învechit.*

Înainte de aceasta cu câteva decenii oricine își alegea liber ocupațiunea lucrativă («business») și înaintă în ea, după cum îl ajutau puterile și talentul său. Cheia succesului eră în mâna fieștecăruia. Astăzi: multe, cele mai multe ramuri ale vieții economice sunt «tabu», teritor închis, în care omul de duzină nu-și poate pune nici piciorul, fără a se isbi de puterea nimicitoare a monopolurilor. O întreprindere poate avea extindere oricât de mare și pentru aceea rămâne totuș un rival îndreptățit. Dar dacă se întovărășesc mai mulți întreprinsători și declară, că în afară de tovărășia lor nu mai tolerează existența altui întreprinsător, ci pe acesta îl răpun, îl nimicesc fără cruțare, atunci întovărășirea aceasta, «trustul» acesta nu mai este un factor îndreptățit și egal în piața de concurență liberă, ci este un *expropriator* nedrept, față de care legile preventive și penale sunt tot atât de motivate, ca și față de alte însoțiri, cari săvârșesc atrocități sau crime.

Dar schimbarea împrejurărilor, nu numai în privința *întreprinderii* a făcut să devină un anahronism principiul *politic* «laissez-faire» prin aceea, că a eliminat principiul *economic* «laissez-faire». Noua întocmire a relațiunilor de muncă a făcut imposibilă susținerea stării legale de mai nainte și pe acest teren. Mai nainte întreprinsătorul se află cu muncitorii săi în relațiuni strânse, nemijlocite și relațiunile dintre ei abia erau mai complicate decât relațiunile familiare. Legile nici nu se prea amestecau în aceasta și însuș spiritul constituției le-ar fi îngreunat un astfel de

amestec. Astăzi e imposibil a mai susține punctul acesta de vedere. O mină mare — după cum a accentuat Wilson într'un discurs de program — cercetată zilnic de mii de muncitori, cari n'au posibilitate de a cunoaște toate pericolele ei și pentru cari nu mai este responsabil un singur om, ci o corporațiune cu totul impersonală, nu mai este teritor privat, ca odinioară atelierul, în care puterea statului nu are ce căuta. O astfel de mină sau instalare de fabrică, privită din toate laturile raționale ale interesului obștesc, este un loc public, supravegherea căruia tocmai așa formează datorința statului ca și, de exemplu, supravegherea unei strade publice.

La cunoștința acestor lucruri a început a se trezi America mai târziu decât Europa, dar totuși destul de timpuriu. Dar a fost mai greu a găsi drumul de scăpare, decât a recunoaște răul. Trusturile, acești stăpâni cu sute de brațe ai monopolurilor, s'au îngrădit cu puterea aceea politică, care este singura garanță a puterii economice durabile. Prin puterea, pe care le-o dădea banul, au pus mâna pe organizațiunile de partid și le-au prefăcut pe acestea în niște «mașini politice», în care o roată mișcă pe cealaltă sau cu altă expresie mai uzată: o mână spală pe cealaltă. În mașinaria aceasta deasupra de tot stau *regii banului*, cari prin intermedierea șefilor de partide politice, în chipurile cele mai misterioase, țin în mâna lor atât puterea legislativă, cât și pe cea executivă. Nu trebuie să ne gândim numai decât la mituire directe; invențiunea aceasta admirabilă a mașinei americane urmărește tocmai scopul de a pune puterea publică pe cale «legală» în serviciul intereselor speciale în locul interesului obștesc. Șeful («boss») care e persoană fără răspundere, se îngrijește de alegeri și dacă cei aleși s'ar simți cumva îndemnați a nu-i primi «sfaturile» după alegere, la aceasta în adevăr nime nu-i de vină.

Experiența dovedește, că șefii și comitenții lor arareori s'au înșelat. Dar odată totuși. Atunci, când la 1910 l-au chemat pe Woodrow Wilson dela catedră și pentru întâia dată l-au pus în funcție politică ca guvernator în New Jersey crezând, că lipsa lui de experiență pe terenul politicii practice îl va aservi cu totul scopurilor și intereselor «mașineriei» rafinate. Iusă rezultatele n'au verificat nici de cum calculii lor. Wilson prin politica sa energetică și neinduplecabil de dreaptă, care avea în vedere mai presus de toate și exclusiv interesul *poporului*, a nimicit «mașineria» intereselor particulare și a făcut imposibili pe șefi («boss») pentru toate timpurile. Pe lângă munca aceasta de purificare, o serie întreagă de legi sociale-politice amintesc în istoria statului regenerat New Jersey timpul neuitatei lui guvernări.

«Mașinăriile» Statelor Unite și stăpânii lor «trusturile» și-au urmat numai instinctul lor vital, punând umăr la umăr contra acestui singur om, când a cucerit să încerce cu principiile sale «eretice» a pune mâna pe frânele guvernării naționale. Programul așa

zis »potrivnic trusturilor» — a unui Roosevelt și Taft îl sprijiniră trusturile bucuros. Dar aci eră acum un om, care a dovedit, că *îndeplinește* ceea ce a promis *poporului* și că programul de partid și-l mărturisește de al său după alegere, ca și mai înainte. Și poporul american, care începuse a se desobici de votare, fiindcă aproape de un veac de om cu orice program strălucit a votat, niciodată n'a căpătat nimic, poporul american acum odată s'a scuturat de sub înrăurirea «mașineriilor» puternice și a făcut încercare cu acest «homo novus».

La 4 Martie 1913 a fost introducerea solemnă a lui Woodrow Wilson în scaunul de prezident al Statelor Unite. Și-a justificat el de atunci alegerea? Incontestabil, da. Partea cea mai grea a greii munci o a îndeplinit.

Pentru înțelegerea greutăților, cari se ridicau în calea muncii lui Wilson trebuie știut, că el în parlament nici nu avea partid. El mărturisea de al său programul de partid al democraților, deci programul *formal* al majorității democratice parlamentare. Dar politica *faptică* a acestei majorități o dictau încă tot șefii trusturilor, ca și pe a republicanilor opoziționali. Și întreagă opinia publică americană se află încă tot sub impresiunea minunii, cum a reușit să scoată amândouă partidele din amândouă camerele de sub influința «mașineriilor» politice ale monopolurilor și să asigure teren de validitate pentru *adevăratul* program al partidului *un singur om* — prezidentul, care abstrăgând de restrânsul său drept de «veto», este la adevărat în afară de cadrele legislației

Cheia secretului stă, fără îndoială, în puterea aceea sugestivă, aproape hipnotică, care eradiază din individualitatea lui Wilson. Logica de fier a cuvintelor sale este irezistibilă. Vorbește încet și chibzuit și cine îl aude vorbind *simte, că cuvintele lui exprimă cu toată precisiunea tocmai ceea ce voiți să spună*. Această însușire (rar talent!) este potențată la el până la virtuositate. În vorbirea lui nu este un singur cuvânt de prisos, nici ambiguitate, nici duplicitate, nici disgresiune, nici frază; și poate tocmai aceasta îi împrumută o deosebită și extraordinară greutate fiecărui cuvânt și o putere convingătoare intrinsecă. Prima impresie, ce am primit, când am avut fericitul prilej de a vorbi cu prezidentul în Washington și a discută unele probleme sociale politice, mi-a fost, că felul lui de vorbire este foarte precaut. Dar abia am vorbit vreo zece minute, când am ajuns a fi deplin lămurit, că precauțiunea lui Wilson *nu este precauțiunea diplomaților*, a căror grije de căpetenie e, ca prin vorbirea lor să *ascundă* în chip cât mai deplin posibil cugetele lor. Căci Wilson despre chestiuni mai delicate, ca chestiunea trusturilor, sau despre socialism, s'a declarat cu o pozitivitate și francheță surprinzătoare la un bărbat de stat. Așadar precauțiunea lui Wilson, care se manifestă în cumpănirea îngrijită a fiecărui cuvânt, nu are de scop ascunderea cugetelor, ci dimpotrivă tendința de a-și exprima

convingerea în mod cât se poate mai precis, mai fidel și mai categoric astfel, ca ceea ce a spus, să poată rezista oricând și *propriei* sale critice, care e foarte severă.

Această sinceritate are un efect îndoit de irezistibil la un astfel de om ca Wilson, ale cărui intențiuni curate și scopurile politice altruiste nici contrarii lui nu cutează a le trage la îndoială. În astfel de împrejurări se pot înțelege mai ușor succesele lui personale. Ziarele americane s'au și ocupat — când în glumă, când serios — cu acele specifice metamorfoze, prin cari au trecut senatori și deputați în odaia preșidentului. Cei mai mari contrarii ai programului radical, contrar trusturilor, mărturisit de Wilson, — democrați și republicani deopotrivă — după conferențe de una oară au părăsit cu intențiuni schimbate, «cu concepție politică» schimbată Palatul Alb.

Numai prin această puternică influință personală, împreună cu extraordinară dibăcie tactică a putut izbuti Wilson să treacă chiar la începutul prezidenției sale prin o ședință extraordinară a parlamentului, convocată anume spre acest scop, vestita *revisiune a tarifelor*, care eră îndreptată contra trusturilor și pe care foarte puțini membrii ai parlamentului o doriau din inimă. Această reformă a tarifelor a fost întâia verigă a politicii liberatoare, contrare trustelor, pe care o a inaugurat Wilson. Prin faptul, că reducând tarifele de vamă a deschis drum liber pentru concurența străină, a luat proprietarilor de monopoluri industriale americane posibilitatea de a dicta în mod suveran prețurile pe piața internă. De aci înainte au trebuit să țină seamă de concurența străină. Și urmarea nemijlocită a fost, că prețul mai multor articole de prima necesitate a scăzut...

Dispozițiile luate de Wilson contra trusturilor, contra acestor conspirațiuni îndreptate spre restrângerea liberei concurențe («conspiration in restraint of trade and commerce») și legile aduse sub prezidenția lui vor servi drept bază pentru *libertatea cea nouă*, cu a cărei promisiune a pășit el în 1912 înaintea națiunii americane și totodată pe scena istoriei universale.

Concentrarea băncilor săsești.

Ardealul avizat pân'acum 15—20 de ani, în cele financiare-economice, aproape cu totul la forțele sale proprii, este în anii ultimi tot mai mult obiectul atențiunii băncilor mari și puternice din capitală. S'au etablat aproape în toate orașele ardelene, mai de seamă, sucursale de-ale băncilor budapestane, a căror concurență începe a fi simțită tot mai mult de băncile indigene ardelene și poate constitui, cu timpul chiar o primejdie pentru existența și dezvoltarea lor, căci sucursalele acelea vor acapara nu numai o bună parte a afacerilor de credit, ci și depunerile spre fructificare, lipsind astfel băncile de aici de o însemnată parte a capitalului lor de operațiune.

În vederea acestei primejdii comune pentru băncile mai mici s'a slevat din cercurile financiare ale compatrioților noștri sași ideea concentrării băncilor săsești, prin înființarea unei bănci mari, care să fie în stare a lua concurența cu băncile din capitală și a putea participa, în măsura cuvenită, la marele avânt, ce fără îndoială va urma după încheierea păcii pe teren comercial și industrial și în colțul acesta de țară.

Cele 19 institute de bani săsești au avut la finele anului 1917 — precum arată «Sieb. Deutsches Tageblatt»:

Capital propriu:

Capital social	K	20.094.000.—
Rezerve	„	37.237.000.—
Profit net K 2.986.000.— din care 30% ca dotare a rezervei	„	895.000.—
		<hr/>
Total K		58.226.000.—
Capitaluri străine	„	390.344.000.—
		<hr/>
Total deci capital de operațiune	K	448.570.800.—

Un institut cu capital de operațiune de rotund K 450 milioane — zice «Tageblatt» — reprezintă o forță capitalistă, care va putea rezista cu succes chiar și unei concurențe atât de puternice, ca cea, care probabil o vom avea în viitor din partea băncilor mari din capitală.

Nouei bănci mari — zice autorul articolului din «Tageblatt» — i-ar fi rezervat un rol important în special în ce privește promovarea industriei săsești, căci forțele financiare puternice de cari dispune i-ar face cu putință să participe la întemeierea de întreprinderi mari industriale și prin acestea la înființarea de multe alte întreprinderi mai mici, ce altfel nu ar putea lua ființă.

Ideea noiei bănci săsești deocamdată este pusă numai în discuțiune. Probabil se va și înlăptui, considerând abundența de capitaluri, de cari dispun, pe lângă bănci, încă și diferitele corporații săsești.

Noua evoluție a vieții economice-financiare din Ardeal, ce e pe cale a se inaugura prin băncile din capitală și cele săsești, merită întreaga atenție și a cercurilor noastre financiare-economice conducătoare.

Reforma proprietății.

Proiectul de lege privitor la reforma proprietății va fi prezentat parlamentului, precum se semnalează încă în toamna aceasta.

Față de proiectul original, care, cum se știe, voia să asigure statului dreptul de expropriare asupra moșiilor, proiectul ce va fi prezentat de guvern oferă statului numai posibilitatea de a *răscumpăra imobilele acuirate în cursul războiului* și anume i se asigură statului dreptul de a cumpăra în interval de 5 ani dela cumpărare, imobilele acuirate în cursul războiului. Proprietăți (moșii) acuirate înainte de războiu

poate răscumpără guvernul numai, dacă întinderea teritorului unei comune, reclamă trecerea anumitor părți de moșie din mâna particularilor în proprietatea autorității, precum și în caz când un invalid are lipsă de un anumit teritor.

Reforma proprietății, proiectată de guvern, se va extinde și asupra întinselor moșii ale clerului înalt, cari asemenea vor putea fi răscumpărate de guvern, dar numai în caz când este dovedit, în mod neîndoios, că moșiile din chestiune nu se cultivă rațional și puterea de producțiune a pământului nu este exploatată pentru trebuințele obștești.

Pentru parcelarea fidei-comisurilor asemenea conține proiectul guvernului dispoziții și înlesniri noue. Jumătate din fidei-comisuri poate fi arândată și fără consensul erezilor și asupra vânzării nu decid judecătorii fidei-comisurilor, ci parcelarea o enunță, pe cale mai scurtă, ministrul agriculturii.

Proiectul de lege, înainte de a fi prezentat în parlament, va fi supus debaterii unei mari anchete, unde vor avea prilej să se pronunțe asupra lui toate partidele interesate (oare și Români?) precum și toți specialiștii.

CRONICĂ.

Necrolog. *Emil Comanescu.* Ca un trăsnet ne-a venit, zilele trecute, știrea sguduitoare, că *Emil Comanescu*, unul dintre cei mai distinși funcționari ai «Albinei» a căzut pe câmpurile de luptă ale Albaniei.

Emil Comanescu a intrat în serviciul «Albinei» acum 15 ani. În tot timpul a fost un funcționar devotat, conștient și priceput. Prin purtarea sa corectă și prin muncă neîncetată și-a câștigat, în măsură deosebită, stima și considerația colegilor și superiorilor săi, cari îi prevestiau un viitor frumos. Moartea neașteptată însă a pus capăt la toate.

Din 1 August 1914, Emil Comanescu a servit în continuu în front și anume în cel rusesc și cel balcanic. Avansase până la rangul de căpitan și fusese distins cu mai multe decorațiuni. În dânsul «Albina» perde un funcționar, dela care așteptă încă mult; colegii săi pierd un tovarăș bun și nobil, iar societatea românească din Sibiu un membru iubit și considerat.

Il jalește neconsolata sa soție, cu care a dus — timp de șase ani — o viață ideală, un fiu adoptiv, un tată bătrân, pribeag, preotul Iosif Comanescu din Codlea și trei frați înstrăinați.

Ceice l-au cunoscut îi vor păstră amintirea totdeauna.

— *Nicolae Dobrota*, absolvent de teologie și de academie comercială, jurist de an. I, originar din Poiana, fost practicant la «Albina» a decedat la 17 Septemvrie 1918 în etate de 27 de ani.

Noul împrumut român. Guvernul român pune la subscripțiune un împrumut intern de 5% cu cursul de 86, amortibil până la anul 1960. Amortizarea ține 40 de ani, suma maximală a împrumutului nu este fixată. Băncile din București vor lua asupra-le o jumătate de miliard. Împrumutul va fi plasat și în Basarabia.

Comuncația de scrisori cu Statele Unite. Semi-oficios se anunță, că cetățenilor Austro-Ungari aflați în Statele Unite ale Americii — cu excepția prizonierilor de războiu și a internaților — le este strict interzis a trimite scrisori în Monarhie sau a primi scrisori de aici. Călcarea acestei dispoziții se pedepsește cu închisoare.

Admis este numai *schimbul de scurte comunicări de interes familiar* între supușii austro-ungari aflați pe picior liber în Uniune și între membrii familiilor lor de aici și acest schimb are să se facă pe calea Crucii roșii americane.

Schimbul îl mijlocește biroul pentru prizonierii de războiu al Crucii roșii ungare (Magyar vöröskereszt hadifogyó segelyző és tudakozódó irodája Budapest. IX., Üllői ut 1.)

Se pot transmite, prin biroul amintit, numai știri strict personale și familiare, de cel mult 20 de cuvinte și numai odată pe lună. Comunicările și întrebările trebuie să fie scrise lămurit și ceteț, căci altfel nu pot fi înțelese și traduse. Trebuie să cuprindă: numele de botez și de familie, comuna de origine, etatea, ocupațiunea și ultima adresă cunoscută a primitorului, precum și gradul de înrudire dintre persoanele ce corespund. Bani și pachete nu se pot trimite în Statele Unite, nici primi de acolo.

Terminul pentru prezentarea fasiunilor de dare — prolongit. Conform unui ordin-circular al ministrului de finanțe, către direcțiunile financiare din țară, fasiunile societăților obligate la publicitate, pentru impozitul de venit și impozitul minier pro 1918, precum și fasiunile pentru impozitul de câștig de războiu pe 1917 prezentate până la 30 Septemvrie 1918 sunt a se considera ca prezentate la timp.

Prin aceasta ordonanță a ministrului se rezolvă totodată numărările petițiilor, înaintate pentru prolongirea termenului de prezentare a fasiunii, la cari petiții petenții rezoluții speciale nu mai primesc.

Acordul austro-român în cauza valutei. Ministrul de finanțe ad interim al României Arion, a sulevat într'un discurs recent și chestiunea valutei române, amintind că conform acordului cu Berlinul pentru anul curent prețul a 100 marce s'a fixat cu 142 Lei. În anul viitor prețul se va socoti conform mediei cursurilor București și Berlin. Ministrul crede că în anul viitor recolta va fi mai bună ca cea actuală așa că vor incurge din Germania câteva sute de milioane prin cari se va urca cursul Leilor. *Cu Austro-Ungaria*

— a zis ministrul — s'a încheiat o convenție favorabilă: 100 Lei prețuiesc 118 coroane. Intre mărfurile, ce se pot cumpăra în Austro-Ungaria sunt: Articole de sticlă, porțelan și mașini agricole. Preste tot valuta română s'a ținut bine în decursul războiului, ceace s'a observat mai cu samă în Elveția, când refugiații din România apăsau cursul valutei. Acordul financiar va ține în orice caz până la terminarea războiului mondial. Până atunci vor rămâne ca vânzători pentru România numai Puterile centrale. A mai declarat la fine Ministrul că pune mare speranță și încredere în viitorul țarei a cărei producție trebuie urcată la maximul posibil.

*

O fondare germană-austriacă în România. Un consorțiu german-austriac întemeiază sub firma «Uniunea fabricelor de industrie alimentară» o societate pe acții cu capital soc. de lei 12—15 milioane. Noua societate va licidă forțat toate fabricile române de industrie alimentară și va fabrica diferite produse alimentare pentru export.

*

pe 1 ai

Fondări nouă pe terenul afacerilor de asigurări. Aflăm, că sub egida societății de asigurare «Magyar Francia» și a Reuniunii regn. de pensuni, a institutelor de bani (Pénzintézetek országos nyugdíj egyesülete) s'a înființat în Budapesta un nou institut cu capital de K 1.000.000.—, sub firma «Pénzintézetek országos biztosító intézete». Noul institut voește să-și întemeieze organizația pe rețeaua cea mare a institutelor de bani din țară. Se va ocupa, deocamdată cu afaceri de asigurări asupra vieții, de accidente și infracții. Președinte a fost ales fostul premier Lad. Lukács. Director executiv este cunoscutul scriitor-economist și specialist în afaceri de asigurare dl *Béla Radó*. În direcțiune ocupă loc între alții, dir. gen. al soc. «Első Magyar», Adolf Balaban, dir. gen. al soc. «Magyar Francia» Z. Mihályi, apoi Dr. P. Nyári, directorul Reun. regn. a institutelor de bani etc.

Sub numirea «Kisbirtokosok biztosító intézete» se înființează deasemenea un institut nou de asigurare sub egida societăților «Foncière» și «Agrar Bank». Capitalul societar este K 2.000.000.—. Proiectează să exploateze special legăturile cu micii agricultori.

*

Dela Fundatiunea ziaristilor. La apelul adresat zilele trecute de Epitropia fundațiunii ziaristilor fruntașilor noștri cu dare de mână, au răspuns până acum următorii:

Ioan St. Herța, proprietar, Vidrasău .	Cor. 1,000.—
Ioan Grecu, comerciant, Făgăraș . . .	„ 1,000.—
Teodor Doboiu, comerciant, Sibiu . . .	„ 1,000.—
Dr. Laurențiu Pop, avocat, Abrud . . .	„ 200.—
Total .	Cor. 3,200.—

Publicările se continuă.

Epitropia fundațiunii exprimă marimimoșilor donatori cele mai profunde mulțumite.

*

Băncile noastre pentru fundațiunea ziaristilor. La rugarea adresată băncilor române de Epitropia fundațiunii pentru ajutorarea ziaristilor români din Ungaria, s'au mai făcut următoarele contribuiri:

Transp. din Nr. 37 al «Rev. Econ.»	K 5,100.—
«Izvorul», Ighiu	„ 50.—
«Sebeșana», Sassebeș	„ 50.—
«Steaua», Petrovosello ¹	„ 50.—
Total .	K 5,250.—

Publicarea contribuțiilor se continuă.

BIBLIOGRAFIE.

Alianța economică cu Germania de Traian I. Jarca, Sibiu 1918. Tipografia arhidiecezană.

Articolele publicate sub titlul de mai sus în revista noastră, au apărut acum și în broșură separată, ca Nr. 19 din «Biblioteca Băncilor Române» editată de noi.

Prețul este K 1.— și se poate comanda la Administrația «Revistei Economice» sau la «Librăria arhidiecezană» în Sibiu—Nagyszeben.

Sumarul:

Revizorii-experti. — Un scriitor maghiar despre Wilson. — Concentrarea băncilor săsești. — Reforma proprietății. — *Cronică:* Necrolog. Noul imprumut român. Comuniția de scrisori cu Statele Unite. Terminul pentru prezentarea fasiunilor de dare — prolongit. Acordul austro-român în cauza valutei. Fondări nouă pe terenul afacerilor de asigurări. Dela Fundațiunea ziaristilor. Băncile noastre pentru fundațiunea ziaristilor. — *Bibliografie.*

„CHIORANA“,

institut de credit și economii, soc. pe acții în Șomcuta-mare.

CONCURS.

«CHIORANA», institut de credit și economii, societate pe acții prin aceasta publică concurs pentru ocuparea postului de **director executiv** cu termen de **1 Octombrie 1918.**

Beneficiul se statoroște cu Cor. 5,000.— salar anual și 10% urcare de plată dela salarul fundamental din trei în trei ani, cvartir în natură și tantiemă statutară.

Documentele sunt a se trimite la adresa Ilustrului Domn George Pop de Băsești, președintele direcțiunii în Szilágyillésfalva; iară postul este de a se ocupa la terminul ce îi va fixa direcțiunea.

Direcțiunea își rezervă dreptul de a alege și persoane cari nu au concurat.

Șomcuta-mare, la 31 August 1918.

2—2

Direcțiunea.

¹ A mai dat în a c. încă K 30.—. Cu totul deci K 80.—.

„LUMINA“, institut de credit și economii, societate pe acții în Sibiu.

Prospect.

Adunarea generală a institutului nostru, ținută la 16 Aprilie 1918, a decis cu unanimitate de voturi urcarea capitalului social dela Cor. 600,000.— la Cor. 1.000,000.—, eventual 1.200,000.— încredințând direcțiunea cu executarea acestei hotărâri.

În baza acestei autorizări, prin prospectul emis cu datul de 27 Aprilie 1918, a dat acționarilor vechi dreptul de a subscrie până la termenul de 30 Iunie a. c. atâtea acții din emisiunea nouă câte posedă fiecare, pe lângă prețul de Cor. 200.— plus 6 coroane pentru acoperirea speșelor de emisiune.

Împrejurările extraordinare în cari trăim a lipsit un număr de corporațiuni rămase în conducere, precum și pe mulți dintre acționarii noștri de puțină de a opta până la 30 a. c. acțiunile «LUMINA» din Emisiunea a II-a, iar de altă parte unii dintre acționarii fiind morți și rămasul nepertractat nu pot opta acțiunile, cari le-ar veni după drept. Așa a un număr însemnat de acții disponibile, pe cari în conformitate cu prospectul emis la 27 a. c. le punem în vânzare atât acționarilor institutului, cât și la neacționari cu prețul de Cor. 210— din care Cor. 200.— se trec la capitalul social, iar Cor. 10.—, după detragerea speșelor de emisiune, se trec la fondul de rezervă.

Plătirile sunt a se face în 4 rate la terminii următori:

Cel mult până la	1 Noemvrie	1918	de acție	câte	60.—	coroane
„	„	„	„	1 Februarie	1919	„ „ „ 50.— „
„	„	„	„	1 Maiu	1919	„ „ „ 50.— „
„	„	„	„	1 August	1919	„ „ „ 50.— „

Se pot plăti însă și mai multe sau toate ratele deodată.

Pentru ratele solvite rebonifică institutul dela ziua solvirii 4%, iar pentru ratele restante nesolvite la termen socotește 5% interese.

Acționarilor cari n'au solvit la timp vre-o rată li se adresează, în sensul §-ului 9 din statute, câte o provocare în scris cu termen de 30 zile și apoi în foaia respective în foile societății ca să-și plătească restanța și dacă nici după 30 zile dela ultima provocare n'au satisfăcut datoriei sale — își pierde titlul de drept la acții, și sumele, ce le-a plătit în contul acțiilor, trec la fondul general de rezervă al societății. În locul titlilor nimiciți se emit acții cu aceiași numeri.

Cu începere din 1 Ianuarie 1920 acțiunile noi vor intra în toate drepturile acțiilor vechi. Acțiunile din emisiunea nouă se vor data cu 1 Ianuarie 1920.

Subscrierile se pot face în persoană, sau prin plenipotențiați în localitatea institutului, ori la acele institute, sau persoane cari posed prospecte.

Direcțiunea își rezervă dreptul, pentru cazul că s'ar subscrie mai multe acții de câte îi stau la dispoziție din emisiunea a II-a, să reducă proporționat numărul acțiilor subscribe pe baza acestui prospect.

În caz de reducere sumele plătite și prețul acțiilor se vor restitui dimpreună cu interesele de 4% dela ziua plătirii.

Sibiu, la 5 Septembrie 1918.

Direcțiunea.